

Integritetsfrågor och sociala media i arbetslivet

Docent Annamaria Westregård

11-04-04

1

Olika ämnesråden

- Övervakningsåtgärder (kameraövervakning , GPS mm)
- Tester (drogtester, HIV-test, personlighetstest mm)
- Insamling och lagring av uppgifter (utdrag ur kriminalregister, uppgifter om sjukdom och rehab mm)
- Ordningsregler (inkl. Policy)

11-04-04

2

Utredningar och försök till lagstiftning

- SOU 1996:63 hälsoundersökningar, drogtester, gentester (förbud gentester) Stig Larsson
- SOU 2002:18 innehöll förslag till ny lag. Utgångspunkt i PuL. Användning av datorer och medicinska undersökningar. Reidunn Laurén
- SOU 2009:44 Integritetsskydd i arbetslivet Cathrine Lilja Hansson
- SOU 2014:48 Registerutdrag i arbetslivet

11-04-04

3

Vad är integritet?

En individs anspråk på att lämnas i fred

När tillgodoses individens anspråk?

Det beror på vilka motstående intressen som finns

- Vem är intressenter?
- Vilka är intressenternas intressen?

11-04-04

4

Vem är intressenter?

- Arbetsgivare
- Arbetsgivarorganisation
- Arbetstagare a) individ x b) arbetskamrater
- Arbetssökande
- Fackliga organisationer
- Allmänheten

11-04-04

5

Grundläggande rättigheter

- FN-konventionen om mänskliga rättigheter (ej konvention med rättsverkningar för staterna)
- Europeiska konventionen om grundläggande mänskliga rättigheter
- ILO:s Code of Practice
- Europeiska Unionens stadga för de grundläggande rättigheterna, Lissabonfördraget

11-04-04

6

Skyddets natur

- **Positiva rättigheter**

Individens rättighet som skyddas i EK (slippa drogtest, ha slöja)

- **Negativa rättigheter**

Positiva rättigheter kan inskränkas om det finns intressen som väger tyngre vägande intressen dvs andras intressen

(slippa åka buss med en full chaufför, slippa se och påverkas av andras religionsutövning)

11-04-04

7

Exempel artikel 8

Rätt till skydd för privat- och familjeliv

1. Var och en har rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens.
2. Offentlig myndighet får inte ingripa i denna rättighet annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten eller landets ekonomiska välstånd, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

11-04-04

8

Personuppgiftslagen (1998:204)

- EU-rättsligt ursprung direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995
- Skall alltså tolkas i ljuset av Europakonventionen och Europeiska stadgan
- Behandling av personuppgifter 3 § även manuella register som är strukturerade t ex kartotek
- Grundläggande krav i 9 § insamlingens ändamål, adekvata och relevanta uppgifter
- Samtycke i 10 § eller t ex fullgöra rättslig skyldighet eller avtal med den registrerade. Obs! kollektivavtal är ofta inte tillräckligt (en EU-rättslig skyddslag)

11-04-04

9

PuL (forts)

- 13 § särskilt känsliga personuppgifter förbud behandla ras, religion, politiska övertygelse, hälsa
- 15 § samtycke
- 16 § Om det är nödvändig
 - a) för att fullgöra sina skyldigheter eller utöva sina rättigheter inom arbetsrätten, dessa uppgifter får lämnas ut till tredje man t ex facket bara om det inom arbetsrätten finns en skyldighet för den personuppgiftsansvarige att göra det eller den registrerade uttryckligen har samtyckt till utlämnandet.
T ex 6 kap 6 § Arbetsmiljölagen uppgifter om sjukskrivna till skyddsombudet

11-04-04

10

- Datainspektionen yttrar sig
- Medhörning av telefonsamtal i utbildningssyfte OK sker öppet
- Se upp med ändamålsglidning t ex kamera uppsatt för att hindra brott fick inte användas för att se om städarna skötte sitt arbete
- Prestationsmätning OK om det sker på ett godtagbart sätt
- Resultat av personlighetstester – samtycke
- GPS- beror på syftet; säkerhet Ja, ren kontroll av arbetad tid –nej
- Kontroll av anställds datorer OK men handlar om vad den anställda kan vänta sig
- Loggning – in och ut beror på syftet och ändamålet

11-04-04

11

Förväntan om Privacy

- Europadomstolens dom 25 juni 1997 *Halford mot Storbritannien*
III nr 3 Brott mot artikel 8
- Policy för e-mail, internet användning, teleavlyssning (med hörning) Datainspektionen menar att man inte får titta på rent privata e-mail men om det finns undantag för misstanke om brott mot anställningsavtalet mm.
- Titta i anställdas skrivbord. Varför ett låst skrivbord?
Omklädnings-skåp? Husrannsakan? Handväskan? JO har yttrat sig flera gånger
- Information mycket viktigt för att klargöra vilken förväntan som finns på Privacy

11-04-04

12

Social media

- Vad är skillnaden jmf med tidigare? Nya problem – gamla regler
- Titta på Facebook, googla mm
- Titta i datorn och på mailen (även privata mail)
- Förväntan om "privacy" och en skriven policy

11-04-04

13

Några fall

- AD 2011:74 Farbror Blå bloggade om polisyrket offentlig sektor
- AD 2000:76 Byrådirektör Migrationsverket
- JO:s ämbetsberättelse 2010/11 s. 605-613
Enhetschef på Migrationsverket hade bloggat om Israel/Palestinskonflikten (Beslut 2009:149)
- AD 2007:20 Polischef som skickade mail med rasistiskt innehåll kommunens företrädare
- PAN dnr PAN-793-106/10 2011-05-05 Disciplinpåföljd enligt 14 § LOA (skrivit på Facebook polis skadat polisens anseende och skrivna i nära anslutning till tjänsten, 200 "vänner")

11-04-04

14

Dåligt omdöme?! AD 2012:25...

- ... eller yttrandefrihet
- Hur långt sträcker sig lojalitetsplikten?

11-04-04

15

Alkohol- och drogtest

- Privat sektor – praxis och principer
- AD 1991:45 krav på drogtester OK –ej saklig grund uppsägning–för kort betänketid
- AD 1995:58 positivt utslag för en busschaufför – saklig grund uppsägning
- AD 1997:29 utpasseringskontroll i kollektivavtal OK
- AD 1998:97 alkohol- och drogtester (Wretlund) alkoholtester undermålig – nej. Drogtester OK
- AD 2001:3 Fryshuset, inget om drogtester i avtal-at vägrade delta uppsägning OK
- AD 2001:26 tolkning av AB och kravet på frivilligt deltagande
- AD 2002:51 Busschaufför smet från drogtester – ej saklig grund för uppsägning bara av det skälet.
- AD 2005:86 Kriminalvårdaren dömd för langning – ej rehab vid avsked
- AD 2007:33 påverkan alkohol och amfetamin 2 tillfälle i tjänsten – uppsagd även avsked OK
- AD 2009:36 alkohol-alkoskåp tolkningsföreträdare
- AD 2009:53 saklig grund vid vägran
- AD 2013:19 Alkoholtest hos kundföretag

11-04-04

16

Europadomstolen

- Madsen v Danmark application no. 58314/00
- Wretlund v Sverige application no. 46210/99
- Drog- och alkoholtest var ej kränkande enligt art 8 EK för det fanns starka motstående intressen

11-04-04

17

Säkra tester

- Drogtesters tillförlitlighet har inte ställt på sin spets i svensk praxis.
- I målen har det varit urinprov och sedan ett screening test (immunologiska metod) och därefter undersöks (verifieras) de positiva resultaten med hjälp av gaskromatografi-masspektrometri förkortas GCMS samt vätskekromatografi-masspektrometri förkortas LCMS.
- Medicinskt utbildad personal, backupp prov har sparats. Slutlig bedömningsanalys av en MRO-läkare (medical review officer)
- Ackrediterat av Swedac – kvalitetssäkring enligt internationellt antagen standard

11-04-04

18

Säkra tester

- I Madsen målet var frågan:
 - Alla testades från kapten och nedåt = BRA för då utpekades ingen
 - Oförberedda, oregelbundna tester = BRA för det stärkte säkerheten – svårare att manipulera
 - Så som testerna genomfördes var de inte kränkande – avvägning mellan olika intressen – ej otillåtet intrång i privatlivet
 - AD 1991:45 urinprovstagnning adekvat och för sitt syfte tillräckligt säkert
 - AD 1998:97 Alkoholtest underkändes
 - inte för att alkohol är socialt accepterat utan för att testet bedömdes av AD ge felaktigt utslag i 70 % av fallen
 - konsekvensen för att var att denna då skulle rehabiliteras som om han var missbrukare
- Övriga fall har inte testets tillförlitlighet varit föremål för processen

11-04-04

19

Att tänka på...

- Drogpolicy mycket bra (ej nödvändigt)
 - Restriktivt; Tänk på att det inte finns "tolkningsföreträdare" utan vägrar en arbetstagare så riskerar han uppsägning jmf AD 2009:36
 - Ett bra rehab program för missbrukaren – rimligt
 - Exempel på vad policyn bör innehålla
- Syftet med testet - t ex trygg och säker arbetsmiljö
Tidpunkt och frekvens
Konsekvenser av en vägra – t ex uppsägning /omplacering
Samtycke, information, sekretess
Tillförlitlighet
Vad händer vid positivt resultat? 3-4 % på cannabis

11-04-04

20

Klädsel och "uppsyn"

- Turban, slöja, kippa, allmän uppsyn?
- Religiösa uttryck? Vad är det? Klädsel, religionens kärna?
- Intresseavvägning; Korta ärmor i vården - patientintresse mot intresset att bära viss täckande klädsel
- C mot Storbritannien, kommissionen nr 8160/78 beslut 12 mars 1981, D.R. 22 s. 27 Avtalsförpliktelsen går först jmf AD 2005:21
- Karaduman mot Turkiet, kommissionen nr 16278/90, beslut 3 maj 1993, D.R. 74 s 93
- AD 1986:11 Turbanmålet I
- Stockholms tingsrätt 1987, DT 536/87, T 3-107-86, den 11 juni 1987 Turbanmålet II
- Lämpligheten att anpassa klädseln t ex i domstol, polisväsendet, väktare
- Kan en ag kräva att ngn ser snygg och prydlig ut?

11-04-04

21

Några publikationer

Integritetsfrågor i arbetslivet, doktorsavhandling, 2002, Lund

- Drogtester på den offentliga sektorn – är de genomförbara med stöd av arbetsledningsrätten? Vänbok till prof. Reinhold Fahlbeck, Juristförlaget i Lund, 2005 s. 653-675.
- En utvärdering av Försvarmaktens drogpreventiva program- mål, känslighet och integritet; Ulric Hermansson, Med Dr, Karolinska institutet, Olof Beck, docent, Karolinska institutet och Annamaria Westregård, Jur Dr, Lunds universitet
- En analys av samspelet mellan arbetsrätt och rehabiliteringsregler vid uppsägning och omplacering, Juridisk Tidskrift, 2006-07 nr 4 s. 876-888.
- Arbetsgivarens ökade ansvar för sjuklön och rehabilitering kontra arbetstagarnas integritet – Går det att förena?, IFAU, rapport 2008:18
- De nya sjukpenningreglerna i ett arbetsrättsligt perspektiv, Arbetsliv & Arbetsmarknad, Årgång 15 nr 4 vintern 2009, s. 57-76.
- Partiell "sjuknärvaro" - ett nytt fenomen i arbetslivet, Vänbok till Boel Flodgren, Juristförlaget i Lund, 2011, s. 443-458.
- Förvaltningsrättslig tidskrift (kommer i juni nr)Arbets- och förvaltningsrättens ömsesidiga påverkan på begreppen arbetsanpassning och omplacering, 2012 juni, s. 213-224

11-04-04

22